

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญ

แนวคิดเรื่องบริหารที่ดีได้เผยแพร่เข้าสู่สังคมไทย โดยนักคิดนักวิชาการองค์กรพัฒนาต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่เป็นจุดร่วมเหมือนกัน คือความสงบสุขของประชาชนเสถียรภาพความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ประกอบกับวิกฤตทางเศรษฐกิจของสังคมไทยที่ตกต่ำ ก่อให้เกิดปัญหามากมาย เช่น ปัญหาการหนี้สิน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติดเกิดขึ้นอย่างมากมาย จึงจำเป็นต้องบูรณะและสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีขึ้นใหม่ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ของสังคมใหม่ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนซึ่งมีสาระสำคัญคือ ความพยายามในการสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) สำหรับคนไทยเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของภาครัฐมากขึ้น การปกครองที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้โดยประชาชนมากขึ้น^๑

หลักธรรมาภิบาลเป็นมิติของกระบวนการทัศน์ใหม่การบริหารงานภาครัฐ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การเน้นบทบาทของผู้บริหารงานภาครัฐในฐานะที่เป็นผู้ให้บริการที่มีคุณภาพสูง ในการบริหารงานแต่ละระดับมากขึ้น เพื่อประกันเรื่องฉ้อราษฎร์บังหลวงและความไม่มีประสิทธิภาพการบริหารงานอย่างโปร่งใส ให้มีคุณภาพ ระบบธรรมาภิบาลจึงเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของทุกองค์กรไม่ว่าหน่วยงานราชการหรือเอกชน รัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการเพื่อให้บริการประชาชนให้มีความพึงพอใจในการบริการภาครัฐมากขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมดังกล่าว สำนักนายกรัฐมนตรีจึงออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ขึ้นเพื่อให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการถือปฏิบัติ การบริหารจัดการของวัดซึ่งมีหน้าที่ในการให้บริการทางสังคม จึงจำเป็นต้องนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีซึ่งเรียกโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารจัดการวัดเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับวัดในฐานะที่เป็นนิติบุคคล หลักการดังกล่าวได้แก่ ด้านนิติธรรม ด้านคุณธรรม ด้านความโปร่งใส ด้านการมีส่วนร่วม

^๑สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนเมือง (กพ.),การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี,เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๕, จาก [Http://www.ocsc.go.th/Good Governance/GGH.fdf](http://www.ocsc.go.th/Good Governance/GGH.fdf).

^๒เกษม วัฒนชัย,“ธรรมาภิบาลบทบาทสำคัญกรรมการสถานศึกษา”,รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย,๒๕๔๖,หน้า๘.

ร่วม ด้านความรับผิดชอบ ด้านความคุ้มค่า หลักธรรมาภิบาลสามารถบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานของวัด ได้แก่ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การดำเนินงานด้านการบริหารทั่วไป

วัดโสธรวราราม วรวิหาร เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้แสวงบุญและเป็นที่พักทางใจให้กับพุทธบริษัทที่เข้ามาเพื่อต้องการแสวงหาความสงบสุขทางใจ พระสงฆ์มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการวัด ทั้งเป็นผู้นำในการฟื้นฟูสภาพจิตใจ และการนำเอาหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการจากประสบการณ์มาช่วยในการพัฒนาวัดให้เกิดความถูกต้องตามหลักการทางพุทธศาสนาอันเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามความเหมาะสมกับสมณสาธูป ซึ่งในอดีตมีการบริหารจัดการวัดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดการวัดให้เป็นสถานที่ในการให้การศึกษากับกุลบุตรลูกหลาน การจัดรูปแบบการก่อสร้างศาลา โบสถ์ขึ้นภายในบริเวณวัดและห้องน้ำ เพื่อการปรับปรุงโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญให้มั่นคง จัดระเบียบการสัญจรการจราจรภายในบริเวณวัด โดยมุ่งเน้นการจัดการทางด้านจิตใจเป็นหลัก และมีการพัฒนาด้านการศึกษาทางด้านพระปริยัติธรรม ดังปรากฏว่าวัดโสธรวราราม นั้นมีองค์หลวงพ่อดำโสธรศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองเป็นที่เคารพกราบไหว้สักการะ ของชาวจังหวัดฉะเชิงเทราและชาวจังหวัดใกล้เคียง เป็นที่รู้จักกันไปทั่วทุกมุมโลก

จุดหลักที่เห็นได้ชัดคือ วัดโสธรวราราม เป็นศูนย์กลางการศึกษาได้เปิดทำการเรียนการสอนนักธรรม-บาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาฝ่ายโลก และ การศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดโสธรวราราม ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่มุ่งเน้นให้ศึกษาวิชาการในทางพระพุทธศาสนา และยังเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอบรมขัดเกลาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ปราศจากสิ่งชั่วร้าย เช่น ยาเสพติด ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว ขาดทุนทรัพย์ในการศึกษา และวัดสามารถให้คำตอบแทนแก่ชนกลุ่มนี้ได้

การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการบริหารงานยุคใหม่ที่เน้นความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ความรับผิดชอบต่อความประพฤติชอบ การมีส่วนร่วมและกระบวนการยุติธรรม โดยยึดหลักสำคัญพื้นฐาน ธรรมาภิบาล ๖ ประการ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ การมีจิตสาธารณะ สำนึกรับผิดชอบ ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมตัดสินใจ บริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างประหยัด คุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่บุคลากรในองค์กร ได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้องในการดำเนินงาน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นสถานที่ที่ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทราว่ามีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลเป็นอย่างไรและระดับความ

คิดเห็นของพระภิกษุและสามเณรที่อยู่จำพรรษาภายในวัดต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลเป็นอย่างไร และศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารวัดให้มีความสอดคล้องกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่วัดและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความคิดเห็นพระภิกษุและสามเณรที่อยู่อาศัยภายในวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทราเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทราจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา

๑. ตัวแปรต้น ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ดังนี้

๑.๑ อายุ

๑.๒ พรรษา

๑.๓ การศึกษาแผนกธรรม

๑.๔ การศึกษาแผนกบาลี

๑.๕ การศึกษาแผนกสามัญ

๑.๖ ตำแหน่งในวัด

๒. ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุและสามเณร ต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ การบริหารจัดการตาม

หลักนิติธรรม การบริหารจัดการตามหลักคุณธรรม การบริหารจัดการตามหลักความโปร่งใส การบริหารจัดการตามหลักการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการตามหลักความรับผิดชอบ และการบริหารจัดการตามหลักความคุ้มค่า

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุและสามเณรที่อยู่จำพรรษาภายในวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน ๓๘๐ รูป

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุและสามเณรที่อยู่จำพรรษาภายในวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน ๑๙๑ รูป การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอแกน (Krejcie & Morgan)

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้กำหนดระยะเวลาตั้งแต่เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึงเดือน มีนาคม ๒๕๕๖ เป็นเวลา ๙ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีประเด็นปัญหาที่ต้องการทราบ ดังนี้

๑.๔.๑ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ทักษะของพระภิกษุสามเณรเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นอย่างไร

๑.๔.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวรารามมีอะไรบ้าง

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกส่งเสริมและปรับปรุงการบริหารให้มีประสิทธิภาพ โดยมีแผนปฏิบัติงาน ปฏิบัติการนิเทศ ติดตาม

และตรวจสอบการทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมายและภารกิจที่ได้รับเป้าหมายรวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กร

ธรรมาภิบาล หมายถึง หลักและวิธีการในการบริหารจัดการ หรือข้อปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ ยุติธรรม และความโปร่งใส ได้แก่

หลักนิติธรรม หมายถึง การตรากฎหมายที่ถูกต้อง เป็นธรรม การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย การกำหนดกฎ กติกาและการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ และความยุติธรรมของสมาชิก ซึ่งรวมไปถึงหลักหรือระเบียบวินัยบัญญัติที่เป็นข้อห้ามไม่ให้ล่วงละเมิดกระทำความผิดของสงฆ์

หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถึงต้องดีงาม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาไปพร้อมกัน เพื่อสร้างเสริมความซื่อสัตย์ จริ่งใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และประกอบอาชีพสุจริต เป็นต้น

หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใสหรือหลักในการทำงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ในการตรวจสอบความบริสุทธิ์ในการทำงานแก่สาธารณชนทั่วไปได้รับทราบ โดยไม่ปิดบัง ซ่อนเร้นงำใด ๆ

หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักต่อหน้าที่และความรับผิดชอบการทำงานตามหน้าที่หรือตำแหน่งงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ เสียสละ และประกอบด้วยความสุจริตธรรม มีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการให้ความเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และการยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง

หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ใช้ของอย่างคุ้มค่า คำนึงถึงการให้บริการที่ดี และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้มีความสมบูรณ์ยั่งยืนสืบไป

วัดโสธรวราราม วรวิหาร หมายถึง วัดเก่าแก่อันมีชื่อเสียงของชาวจังหวัดฉะเชิงเทรา หรือที่รู้จักของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปเรียกว่า “วัดหลวงพ่อโสธร” เดิมชื่อ วัดหงส์ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ เพื่อทราบเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๖.๒ เพื่อทราบถึงระดับความคิดเห็นของพระภิกษุและสามเณรเกี่ยวกับการบริหารจัดการของวัด ตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๖.๓ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการของวัด เพื่อให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลของวัด